

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ**

ЗБІРНИК ТЕЗ

**V Міжнародної
науково-практичної інтернет-конференції
„ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО
СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ, ПРІОРИТЕТИ,
ПЕРСПЕКТИВИ”**

**1 том
30-31 жовтня 2014 року**

м. Дніпропетровськ

УДК 338.43
ББК 65.9 (4Укр) 32

Організатор конференції:

Навчально-науковий інститут економіки Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Збірник містить матеріали за такими тематичними напрямками:

„Інформаційні системи і технології в аграрному секторі”;
„Облік, аудит та аналіз в аграрному секторі”;
„Особливості фінансового забезпечення аграрного виробництва”;
„Інноваційні методи і технології в педагогічному процесі аграрних вузів”;
„Культура професійного спілкування як складова професійної підготовки фахівців-аграріїв”.

Учасники конференції:

- Белорусская государственная сельскохозяйственная академия
- Белорусский государственный аграрный технический университет
- University of Sherbrook, Canada
- Львівський національний університет ім. І. Франка
- Національна металургійна академія України, м. Дніпропетровськ
- Національний університет біоресурсів і природокористування України, м.Київ
- Сумський державний університет
- Білоцерківський національний аграрний університет
- Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне
- Класичний приватний університет, м. Запоріжжя
- ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України
- Полтавська державна аграрна академія
- Чорноморський державний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв
- Псковский государственный университет, Россия

Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи : матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 30-31 жовтня 2014 р. : В 2 т. – Том 1. – Дніпропетровськ : Видавничо-поліграфічний центр „Гарант СВ”, 2014. – 112 с.

ОПЕРАЦІЇ З ДЕРИВАТИВАМИ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Т. Мокієнко, к.е.н., доцент

Полтавська державна аграрна академія

В світовій економіці фінансові інструменти відіграють вагомий роль у залученні інвестицій. Проте в Україні ринок деривативів перебуває на етапі становлення. Одним з факторів, що гальмує розвиток даного ринку, є відсутність адекватного підходу до відображення операцій з цими новими для України інструментами в бухгалтерському обліку і, відповідно, відсутність інформації у необхідних розрізах.

Серед найголовніших законодавчих актів, що регулюють функціонування ринку деривативів, можна назвати [1]:

- 1) Цивільний кодекс України;
- 2) Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок»;
- 3) Податковий кодекс України;
- 4) Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні»;
- 5) Положення про вимоги до стандартної (типової) форми деривативів;
- 6) Правила випуску та обігу фондових деривативів;
- 7) Про впорядкування випуску та обігу деривативів;
- 8) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»;
- 9) Правила випуску та обігу валютних деривативів, інструкції, роз'яснення та інші нормативні документи НБУ тощо.

Проаналізувавши вказані нормативно-правові акти, можна стверджувати, що деривативи являються похідними цінними паперами або похідними фінансовими інструментами.

Деривативи - відносяться до складу фінансових інструментів, основні принципи обліку яких викладені в Міжнародних стандартах фінансової звітності, зокрема Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання» та МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка», а також в національному Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» [5].

Отже відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності та національних стандартів бухгалтерського обліку, можна визначити наступне:

- деривативи оцінюються та відображаються в балансі за справедливою вартістю;
- зміна вартості деривативів може бути позитивною (якщо від операції з таким інструментом в поточний момент очікується дохід) – в такому разі вона збільшує активи підприємства;
- зміна вартості деривативів може бути від'ємною (якщо від операції з ним в поточний момент очікуються збитки) – в такому разі вона зменшує активи підприємства (або збільшує зобов'язання) підприємства.

Згідно методичних рекомендацій з відображення у бухгалтерському обліку операцій з ф'ючерсними та опціонними контрактами учасниками фондового ринку (крім банків) пропонується використовувати ряд рахунків,

розглянутих в табл. 1 [2].

Таблиця 1

Рахунки, що можуть використовуватися в обліку деривативів

Номер рахунка	Назва рахунку (субрахунку)
03	Забалансовий рахунок «Контрактні зобов'язання»
31	Рахунки в банках
364	«Розрахунки з покупцями та замовниками» Субрахунок розрахунків за гарантійним забезпеченням
379	«Розрахунки з іншими дебіторами» Субрахунок розрахунків за операціями з деривативами
685	«Розрахунки з іншими кредиторами» Субрахунок розрахунків з клієнтами за операціями на строковому ринку
719	«Інші доходи від операційної діяльності» Субрахунок доходів за операціями з деривативами
Рахунок 9-го класу	Субрахунок обліку біржових комісій на строковому ринку та субрахунок витрат за операціями з деривативами
949	«Інші витрати операційної діяльності» Субрахунок витрат за операціями з деривативами

Варто зазначити, що бухгалтерський облік деривативів жоден нормативно-правовий акт не регулює. Даний факт не сприяє здійсненню угод з деривативами, оскільки вказане П(С)БО також не є вичерпним та досконалим для обліку деривативів.

Зважаючи на недосконалість законодавчої бази, вважаємо за доцільне прийняти Закон України «Про деривативи», у якому повинно:

- 1) бути наявне чітке визначення термінів та трактування сутності деривативів на основі запропонованого нами підходу за економічним змістом та класифікацію за базовими активами;
- 2) відображатися усі моменти здійснення угод з похідними фінансовими інструментами як на біржі, так і поза нею;
- 3) чітко і ясно закріплюватися права та обов'язки сторін, зокрема порядок визначення штрафних санкцій, у тому числі й у випадку ліквідації одного зі сторін угоди;
- 4) бути врегульовано порядок досудового врегулювання спорів;
- 5) бути закріплене право на судовий захист сторін при здійсненні операцій з використанням деривативів.

Література:

1. Здреник В.С. Критичний аналіз альтернативних методик бухгалтерського обліку операцій з похідними фінансовими інструментами [Електронний ресурс] / Житомирський державний технологічний університет. - Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/1912/1/54.pdf>.

2. Методичні рекомендації з відображення у бухгалтерському обліку операцій з ф'ючерсними та опціонними контрактами учасниками фондового ринку (крім банків) від 08 трав. 2012 р. № 650 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. - Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/1409/37/>

3. Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Методики

визначення інвестиційного прибутку професійним торговцем цінними паперами при виконанні функцій податкового агента» від 22 лист. 2011 р. № 1484 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.

4. Податковий кодекс України № 3292-VI від 21 квіт. 2011 р. (із змінами та доповненнями) / [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» від 30 лист. 2001 р. № 559 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.